

Om skäddors och klädnäskaffning.

En föres skelskiftet och i början på 1800-talet
gick skäddoren och hans gästgäster i hemmen och
sydde.

Fygarna tillverkades i hemmen. Det färdiga ej annat
än hemsvårda typer till både män och kvinnorna.
På den tiden hade både bönder och torpare gått an
får. De klipptes häst och vår. På vintern innan de
släpptes ut på bete och på hästen när de togs
in för vintern. Sedan fören var klippta, tvättadesullen
den och fick torke väl. Så blev kvinnornas arbete
med att tillverka garnet. Både var det de gamla (som
det fanns plats för i hemmet) som tvättadeullen och
lade "känslorna" i ett eskebärbäl. Spinnrockarna togs
fram. Alla kvinnorna surrade spinnrockarna, liksom
tidigt på morgnarna. Jag minns från min barndom hur
man, som hade god sömngäst bjöds till spinnrockens
buren. När garnet var färdigt bjödes det med värt-

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LMF 131.

17/12-66

färgen. Så var det all sällan upp västalen och våra tyg
både till kvinnorna och männen. Till männen vävdes
radmal och till kvinnorna klädningstyger. När tygarna
var färdiga kom en soldat, Åman, hämtade tygbeu-
tarna och gick till Vällanda med dem för stamning
och pressning. Några klädningsstygen fick komma
behållning. När de var färdiga för avhämtning
gick Åman och hämtade dem i Vällanda och gick till
Kummen där han hämtat dem.

När tygarna var hemkomna såldes bud efter skräd-
daren som var tingad fört. Han kom då med
sina gästare och det blev vistelse på tusenta
folk, som skulle ha kläder.

Det fanns flera skräddare: Danielsson, Kullt, Wadell och
Kang. Några symaskiner fanns ej. Det måste sy för
hand. Höpetråd fanns inte. Lytråden spanes av finaste
linet, tågarna, och tvinnades kallades tvinnestrål.
Den blev stark. Den måste vävas med livox. Det fick

ACC. N:R M. 16717:3.

nyggnade Lärkingen görs.

Skreddaren och gräddarens hode mest och hussrens hos
bänderna där de var och sydde. Var mest stället bra
sade skreddaren till Lärkingen att de skulle sy och
sprätta upp. Var det dåligt med maten både han och
de skulle ta en lång stuga. De kom då fortare
till en annan plats där de hoppades få bättre mat.

På 1850-talet kom den första symaskinen.

Den var liten och ställdes på bordet. Den skulle
mäter tjula. Fräckling och lättare arbeten fick grä-
ddaren göra. Men i huset eller boken hjälpte sig
till. Någon av barnen fick dock laga maten med
en hemskt stort tälj. Fatgröslampor eller stearin-
ljus fanns inte.

Skreddarna sydde också i sina hem när de var
ute i bygden och arbetade. Vanligtvis var skreddaren
saldet och hade saldatyp med jersalbruk, som han också
skulle. Skreddarens eget ämne, liksom saldatypen, från

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16717:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

för till som. Det var de följt nämnda Nordh, Skott och
Lanz som även var soldater. En av Nordh sinna var
också soldat och skräddare. Han hette Skjätta. Blevad
för ett par år sedan när 90-årig. Skräddarna Danielson
och Öbening, var ej soldater utan hade arbete för
jämnar med sin sy. De hade också gesäller. Hoss hä-
derna skulle syttie drängarna också. De skulle ha
jämte hä (19. år i årlän) kläder och stövlar till en
del.

Måttagning, tillsköning, och prövning, var nog ej, skidmad
fjäll och mer. Nu finns ingen skräddare som syg hemma
eller syg alla. Vad det kostade all som ute i bydgen och
sy, vet jag inte. Betalningen var nog inte så mycket.
Arbetsdagen räknades ej i timmar utan de arbetade
hela dagarna och även kvällarna. Både skräddarna
och skomakarna hade gör anseende. Vår julkalender
och andra kalas var de med lusten med i de byar
där de bodde. Soldaterna var med även had raka -

Bändarna jag hände min farfar och farmor berättas
hur det var i den gamla gods tiden som konstse-
ej alltid var så god, men var präglad av fin väj-
samhet och arbetsglädje, tis och förtjänsten.

Skumpan och vatten v. m. stichades i hemmen på hemspun-
net utgjorde sticharna fisk lära sig sticha i 7-8 års ålder
den största arbets. De fick bra omgivenheten de äro
färdiga skymning i vatten fotogenlampantändes och alla
gick till sitt arbete igen.

För ungefär 60-70 år sedan kom först stichmaskinen
den som hade den stichade strumpans underkläder
och koftor. Gärast var från Haba och spinnare.
Sedan var det flera som köpte maskin och
stichade. Nu finns ingen kvar. Ingen köper hem-
stichat då bättre och stichare söker finns ut-
kinn.

ACC. N:R M. 16717:6.

Sämmerska.

Vad jag kan minnas var det ingen Sämmerska utställning i Kungälv. Där var två. De flesta kvinnorna sydde i sina hem särskilt till flickorna. Bland dem var många. Man fick by, lappa och laga på gammalt gånk. Pengarna var det mest om och det var svårt för de fattiga, även en del bönder, att för det att gå ihop. Tusen Sämmerska gick i hemmen och arbetade. Den av Sämmerskorna i Fagelstugan tog mest elever. De som fick lära Sämmerska hos henne, tog mest kunder i sin hem där de sydde klädningarna och dräkterna.

Omkring 1910 kom en Sämmerska från Stockholm. Hon var från Sockerna. Hon såg upp syateljé och hade flera syflickor. Hon hade henne med sig och syateljéer, men fortsatte även med Sämmerska. Hon var mycket omliten även av kunder från områdena Sockerna. Hon hade modsjournalen och kunderna fick vilja se om de ville ha kläderna sydda. Tygerna

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R

M. 16717:7.

och ut som bekräftad påstod i hennes affär.

Hon hade Sigrid Gjestadson. Både hon och affären är
borta sedan några år. Hon finns några sällsynta
konst som sig åt andra. Ingen anlitas då det blir
svårare att köpa förediga kläder. Hon finns affären
i socknen, som för både herr- och damkläder.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16717:8.

Frukter och bär i husbehörsodling.

I min barndom hände jag berättas, att det i början på 1800: talet fanns några förädlade fuktträd. Vid gårdarna och taqen tog de hem vildäppleplanter och såtte. På marknaderna fanns bälles äpplen som de kunde köpa. Na dem såttes kärnor och på så vis fick de planter som fick växa upp. Sedan tog de ungdomarna av dessa och ympade in i vildäppelträden. Pjäsa ympades i axel, även i ränn. De blev härdiga. Fick växa och bärmygkan fukt tuss de blev så goda att de dog, av ålder.

Plomman, krikon och körsbär odlades också även krusbär, kallades stiskel bär, men ej vinbär. De kom till Sverige.

Färfukten fördras de grönsaker i hus med. Na äpplen som ej var färfukt torkades i bakugnen och användes till soppor på vintern. Det var mest saumafukt av äpplen och pjäsa. Någon körsbär torkades.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LmF 132

17/2-66

ACC. N:R M. 16717:9.

Vinterfrukten frövarades till julen och längres den
sann gick än frövaras. Det ätes mycket frisk frukt.
Lefter, sylt, ans eller marmalad användes ej. Det var
ant om bär och gick ej än frövaras med frösta-
ring. Thermiskt innehållning, sist i ingen ann på den
tiden. Frukt var det ingen som sålde. Men hade
egen frukt. Det var ingen som köpte. Lefter frösta
sälldes till frösta och köptes på frösta. De
betalade 4-5 öre per kg.

I Fagerhalls bär och frösta ingen trädgårds-
mästare. För att köpa planter m. m. frösta ingen
trädgårdsmästare nämns än Fagerhalls och
Västerås. Nu finns handelsträdgård i Fagerhalls.

Apelsiner, bananer, vindruvor, ansas, pikan eller
jordgubbar frösta ej för 80-80 öre sedan. Därav
var det att man ville bär till som hallan, bär, blåbär,
och och lingon. För hallan och bär
betalades 25 öre kanna. Liten frösta frösta inte utan kanna

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16717:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

stop och belastning. In hallanen gjordes soft och av
smultronen bytt. De smältes även till efteråt till mjölk.
Nått köptes ej. Var och en plöjde sig sina vägar.
Det fanns gott om kabbelburkar. Russin och kais-
kan fanns än köp i handelsstaden.

Tomaten började ej odlas förrän på 1920: talet. De äts
ej någon utom byllösa gräns. De först som odlades
här var på Svandshuset i Löderi, där de hade en ung
trädgårdsmästare som odlade dem och där man köpte
både mogna och gröna, även plantor. Goda äggen, Schersty,
köpte godset när han kom hem från Alaska.

Det var inte många som kunde äta tomater, mogna.

Fiderna har ändrats på den här beskrivna tiden.
Den som lever vid nästa behållning har nog ej
mycket att minnas av tiden som gått.